

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

70230101- LINGVISTIKA (INGLIZ TILI) MUTAXASSISLIGI BO'YICHA
FANLARARO YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI
DASTURI

Bilim sohasi: 200000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 230000 – Tillar
Ta'lim yo'nalishi: 70230101 – Lingvistika (ingliz tili)

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida NIZOM” (hozirga qadar mazkur Nizomga bir necha bor o‘zgartirishlar kiritilgan bo‘lib, 2018-yil 7-noyabrda 26-sonli buyrug‘iga binoan so‘nggi o‘zgarish bo‘lgan)ga asosan ishlab chiqildi.

Mutaxassis chiqaruvchi kafedra Ingliz tili kafedrasini bo‘lib, dastur Ingliz tili kafedrasining 27.12.2023-yildagi 5-yig‘ilishida muhokama qilingan hamda Chet tillari fakultetining 29.12.2023-yildagi 5-kengashida ma’qullangan. Universitet kengashining 30.01.2024-yildagi 6-sonli yig‘ilishida tasdiqlangan.

Tuzuvchilar: D.Mirzayeva - ingliz tili kafedrasini mudiri

Taqrizchilar: G‘.Xoshimov – ADChTI professori, filologiya fanlari doktori
S.Solijonov – ADChTI dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Mazkur dastur 70230101 – lingvistika (ingliz tili) mutaxassisligi bitiruvchilarining ikki yil mobaynida ixtisoslik fanlarini o‘qib o‘zlashtirganlik darajasini aniqlash uchun o‘tkaziladigan Yakuniy Davlat Attestatsiyasi sinovlari bo‘yicha ishlab chiqilgan.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI o‘tkaziladigan fanlar tarkibi:

1. Kognitiv lingvistika
2. Lingvistik tahlil metodlari
3. Matn lingvistikasi
4. Chog‘ishtirma tilshunoslik
5. Ilmiy va kasbiy faoliyatga yo‘naltirilgan chet tili

“KOGNITIV LINGVISTIKA” fanining mazmuni

O‘quv fanining maqsadi – magistrantlarda kognitiv lingvistikaning metodologik prinsiplari, dolzarb muammolari va asosiy tushunchalari bo‘yicha mutaxassislik profiliga mos ilmiy bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish va takomillashtirish hamda zamonaviy lingvistik yo‘nalishlari sohasida ilmiy tadqiqot olib borish ko‘nikmalarini rivojlantirish. O‘quv fanining vazifasi deb kognitiv lingvistikaning asosiy muammolari bo‘yicha tayanch ilmiy bilimlarni; kognitiv lingvistikada foydalaniladigan zamonaviy tahlil metodlari vositasida lisoniy va bilim tuzilmalarning, til va madaniyatlararo muloqot, til va nutq o‘zaro munosabatini; zamonaviy lingvistik yo‘nalishlari sohasida ilmiy tadqiqot olib borishga o‘rgatish belgilandi.

Fan bo‘yicha talabalarning bilim, ko‘nikma va malakalariga quyidagi **talablar** qo‘yiladi.

□ tilshunoslik tarixida ro‘y bergan paradigmalar siljishi, antropotsentrik paradigma xususiyatlari, zamonaviy lingvistik yo‘nalishlari (Kognitiv lingvistika, Qiyosiy lingvomadaniyatshunoslik, Lingvopragmatika) an‘anaviy tilshunoslikdagi fanlardan farqli jihatlari; zamonaviy lingvistika fanining nazariy va amaliy yutuqlari; zamonaviy lingvistik yo‘nalishlaridagi turli nazariy qarashlar va yetakchi konsepsiyalar to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lishi;

□ magistrantlar kognitiv lingvistikaning terminologik apparati, qonuniyatlari va asosiy tushunchalari, asosiy tamoyillari va ularning xususiyatlari; konsept va uning turlari, freym nazariyasi va uning tahlili; bilim tuzilmalari, axborot, kategorizatsiya, konseptualizatsiya, kognitsiya, prototip, konseptual va lisoniy dunyo tasviri bo‘yicha mavzularni bilish va egallagan nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llashni bilishi va ulardan foydalana olishi;

□ lisoniy material bilan ishlash, muayyan nazariy masalalarga oid fikrlarni bayon etishi, ayni fikrlarga nisbatan tanqidiy munosabatini shakllantirish va ifodalash; lisoniy birliklarni tahlil qilish metodlarini (kross-madaniy tahlil, konseptual tahlil, lingvopragmatik tahlil, freym tahlil, kognitiv xarita tuzish) bilish va ularni amaliyotda qo‘llash, til birliklari kognitiv tahlilini boshqa yondashuvlardan (struktural, generativ, semantik) farqli jihatlarni qiyosiy tahlil qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

1-mavzu. Paradigma ilmiy sistema sifatida Ilmiy paradigma tushunchasi. T. Kunning paradigmalar nazariyasi va uning fanga ta’siri. Tilshunoslik tarixidagi paradigmalar siljishi. Qiyosiy-tarixiy paradigma, uning rivojlanish tarixi va xususiyatlari hamda tilshunoslik faniga qo‘shgan xissasi. Strukturalizm paradigmasi, uning rivojlanish tarixi va xususiyatlari. Strukturalizm paradigmasining tilshunoslik fani rivojlanishida egallagan o‘rni. Antropotsentrik paradigma va uning xususiyatlari. Antropotsentrik paradigmaning zamonaviy tilshunoslikda egallagan o‘rni va xususiyatlari.

2-mavzu. Kognitiv lingvistika faniga kirish Kognitiv lingvistika to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Fanning shakllanishi va rivojlanishi tarixi. Kognitiv lingvistikaning fanlararo aloqalari. Kognitiv lingvistikaning asosiy nazariy tamoyillari. Kognitiv lingvistika fanining metodologik bazasi. Kognitiv lingvistika zamonaviy tilshunoslikning yetakchi yo'nalishi sifatida. Kognitiv lingvistika doirasida chet el va O'zbekistonda amalga oshirilgan tadqiqotlar va ularning yutuqlari.

3-mavzu. Kognitiv lingvistika yo'nalishlari Kognitiv semantika va uning tadqiqot obyekti. Semantik freym tushunchasi. Ch.Fillmor konsepsiyasi. Freym strukturasi. Konseptual makon (domeyn) tushunchasi va uning turlari. Kognitiv stilistika. Kognitiv grammatika. Kognitiv semantika va uning tadqiqot obyekti. Kognitiv grammatika va uning tadqiqot obyekti. Kognitiv lingvistikadagi turli nazariyalar va yondashuvlar. Kognitiv stilistika va uning tadqiqot obyekti. Kognitiv uslub. Stilistik vositalarning kognitiv mohiyati.

4-mavzu. Bilim tuzilmalari tushunchasi Bilim tuzilmasi tushunchasi. Bilim tuzilmasiga turli yondashuvlar. Bilim tuzilmalari turlari va ularning xususiyatlari. Bilim tuzilmalarining tilda birliklarida aks etishi va verballashuv usullari. Bilim tuzilmalarining til birliklarida aks etishi. Bilim tuzilmalari turlari va shakllari. Bilim tuzilmalari tipologiyasi. Kognitiv model tushunchasi. Bilim tuzilmalari shakllari: geshtalt, sxema, ssenariy, skript nazariyalari va ularning xususiyatlari.

5-mavzu. Konsept – kognitiv lingvistikaning asosiy tushunchasi sifatida Konsept tushunchasi. Konsept – konseptual va tafakkur birligi sifatida. Konseptni tadqiq etishda lingvokognitiv va lingvokulturologik yondashuvlar. Konsept va ma'no. Konsept va tushuncha. Kognitiv lingvistikada ma'no interpretatsiyasi. Konseptlar va ularni tasniflash prinsiplari. Konsept bilimlar tuzilmasi sifatida. Konsept strukturasi.

6-mavzu. Konsept turlari va konseptni tahlil qilish metodlari Konsept turlari. Universa konseptlar. Milliy-madaniy konseptlar. Individual konseptlar. Strukturaviy konseptlar. Bilim tuzilmalari ifodalash tamoyiliga ko'ra konsept turlari. Konseptning verballashuv usullari. Konseptni tahlil qilish yo'llari.

7-mavzu. Konseptuallashtirish va kategoriyalashtirish masalalari Kognitsiya tushunchasi. Olamni kognitiv idrok etish masalasi. Konseptuallashtirish (ongda konseptlar hosil qilish) tushunchasi. Konseptual tuzilmalar va konseptual sistema tushunchalari. Kategoriya va kategoriyalashtirish tushunchasi. Kategoriyalashtirish kognitiv faoliyat sifatida. Kategoriyalashtirish va idellashgan kognitiv modellar. "Oilaviy mutanosiblik" konsepsiyasi. E.Roshning prototiplar nazariyasi. Konseptual va lisoniy dunyo tasviri tushunchalari va ularning o'zaro munosabatlari.

8-mavzu. Konseptual metafora va konseptual integratsiya nazariyalari Kognitiv metafora kategoriyalashtirishni amalga oshiruvchi kognitiv faoliyat sifatida. Dj.Lakoff va M.Djonsonning konsepsiyasi. Kognitiv metaforaning universal xarakteri. Kognitiv metafora tafakkur birligi sifatida. Kognitiv metaforani o'rganishda turli yondashuvlar. Kognitiv metaforaning tilda aks etilishi. Kognitiv metaforaning turlari. Strukturaviy metafora va uning xususiyatlari. Ontologik metafora. Konteyner metafora. O'zatuvchi metafora va uning xususiyatlari. Konseptual integratsiya nazariyasi. konseptual integratsiya nazariyasining shakllanishi. Konseptual integratsiya nazariyasini amalga oshirish mexanizmi. Blend tushunchasi. Input tushunchasi. Kross-domeyn tushunchasi.

9-mavzu. Axborotni til birliklarida taqsimlash tamoyillari Kognitiv lingvistikada konseptual axborot tushunchasi. Konseptual axborotning til birliklarida taqsimlanishi va ularni tadqiq etish Konseptual axborotning verballashuv usullari va ularning xususiyatlari. Mos kelish (relevantlik) tamoyili va uning xususiyatlari. Ikoniklik tamoyili va uning xususiyatlari. Ikoniklik tamoyili va uning turlari. Tildagi tejamkorlik va o'triqchalik tamoyili va ularning xususiyatlari. Til birliklarida taqsimlangan axborotni tahlil qilish va axborotni yuzaga chiqarish usullari.

10-mavzu. Konseptual tahlil metodlari Kognitiv modellashtirish metodi. Kognitiv xarita tuzish texnikasi. Konseptual tahlil metodi. Konseptual metaforik tahlil metodi va uning texnikasi. Til birliklarining freym tahlili va uni ko‘llash texnikasi.

“Kognitiv lingvistika” fanidan savollar

1. Paradigm as a scientific system
2. The paradigm theory of T.Kuhn
3. Introduction to cognitive linguistics
4. Stages of development of cognitive linguistics
5. Main theoretical principles of cognitive linguistics
6. Main trends of cognitive linguistics
7. Cognitive semantics and its object of study.
8. The notion of cognitive frame
9. Cognitive stylistics and its object of study.
10. Cognitive styles and stylistic devices
11. The structure of cognition. Different approaches to the structure of cognition
12. The notion of cognitive model
13. The theory of script
14. Main categories of cognitive linguistics
15. Branches of cognitive linguistics
16. Concept – as the main category of cognitive linguistics
17. The notion and structure of concept
18. Types of concepts and their analyzing methods
19. Universal, national-cultural and individual concepts
20. Linguacognitive and linguaculturological approaches to the study of concept
21. Types of verbalizations of concept
22. Conceptualization and categorization
23. Category and categorization
24. The theories of conceptual metaphor and conceptual integration
25. The problem of “language – culture” in linguistics
26. The methods of conceptual analysis
27. Methods of cross-cultural and semantic analysis
28. The role of language in the interpretation of the world
29. Cognitive metaphor as a mental and cultural model
30. Prototype theory of Rosch

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Andrea Tyler., Cognitive linguistics and second language learning. – Routledge, 2012.
2. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics. An Introduction. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006
3. Friedrich Ungerer., Hans-Jörg Schmid. An Introduction to Cognitive Linguistics – Pearson Education Limited, 2006.
4. Safarov Sh. C. Kognitiv tilshunoslik. – Samarqand: Sangzor nashriyoti, 2006. – 92 b.
5. Махкамova G.T. Концепция формирования межкультурной компетенции студентов факультетов английского языка: Монография. – Tashkent: Fan, 2010. – 208 s.
6. Краткий словарь когнитивных терминов//Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина Под общ. ред. Е. С. Кубряковой, – М.: Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 29 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 47 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 485 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” gi PF-4947-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
5. Mirziyov Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
17. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: O‘zbekiston, 2017. – 46 b.

Ingliz tili

1. Ashurova D.U., Galieva M.R. Stylistics of Literary Text. -Tashkent. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston milliy kutubxonasi nashriyoti. 2013.
2. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика. – Тамбов: Изд-во ТГУ им.Г.Р. Державина, 2001.
3. Грайс Г.П. Логика и речевое общение // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 16. Лингвистическая прагматика. –М.: Прогресс, 1985.
4. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений. Семантика производного слова. М., Наука, 1981
5. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Пер. с англ./Под ред. В.И. Герасимова. – М.: Прогресс, 1989.
6. Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода. www.infolex.ru
7. Карасик В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. –М.: Гнозис, 2004

«LINGVISTIK TAHLIL METODLARI»

fanining mazmuni

Magistrantlarga lingvistik tahlil metodlari hamda ularga oid zarur termin va tushunchalar, shuningdek, mazkur metodlarning yaratilishi, ularning taraqqiyot bosqichlari va qo‘llanish doirasini chuqur tushuntirish va ilmiy tushunchalarni shakllantirish.

Fan bo‘yicha magistrantlarning bilim, ko‘nikma va malakalariga qo‘yiladigan **talablar** quyidagicha:

- tilshunoslik fanining dastlabki bosqichlarida tahlil metodlarining yaratilishi, bu metodlar yaratilishiga katta hissa qo‘shgan olimlarning lingvistik ta’limotlari va lingvistik tahlil metodlarining turlari, shuningdek, ushbu sohada erishilgan yutuqlar to‘g‘risida yuqori saviyadagi bilimga ega bo‘lishlari kerak;

- lingvistik tahlil metodlarining rivojlanish dinamikasini chuqur tushunish va tahlil qilish, ularni qiyoslab o‘rganish hamda zamonaviy tilshunoslikda qo‘llanilayotgan metodlar to‘g‘risida fikr yuritish olish malakasiga ega bo‘lishlari lozim;

- tarixiy-traditsion va zamonaviy metodlarga tayangan holda, fanda shakllangan ilmiy metodlarni til faktlarini tahlil qilishda to‘g‘ri qo‘llash, shu mavzulardagi suhbat, munozaralarda o‘z nuqtai nazarini bildirgan holda faol ishtirok etish ko‘nikmalariga ega bo‘lish.

Фан таркибига куйидаги мавзулар киради:

1-mavzu. Tilshunoslikda tadqiqot metodlari haqida tushuncha. Metod, metodika va metodologiya tushunchalari tavsifi. Lingvistik tahlil metodlari haqida umumiy tushuncha. Ilmiy

tahlil vositalari: kuzatish, eksperiment, induksiya, deduksiya, analiz, sintez. Terminologik apparat: metod, metodologiya, metodika. Ilmiy tadqiqot metodlari tasnifi. Tadqiqot metodlarining xususiyatlari. Til va uning taraqqiyotini o'rganishda tahlil metodlarining o'rni. Turli til sathlariga xos umumiy va xususiy metodlar. Tahlil metodlari turli lingvistik maktablar (qiyosiy-tarixiy tilshunoslik, psixologizm, sotsiolingvistika, strukturalizm)ning mahsuli sifatida.

2-mavzu. Qiyosiy-tarixiy metodning shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslik metodining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari. Sanskrit tilini boshqa tillar bilan qiyoslab o'rganishda ushbu metodning tutgan o'rni. O'tmishda qardosh bo'lgan tillarning rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish va umumlashtirishda qiyosiy-tarixiy metoddan foydalanish usullari. Qiyosiy-tarixiy metodning asoschilari va eng yirik namoyondalari Rasmus Rask (1791-1867), Frans Bopp (1791-1867), Yakob Grimm (1787-1863), A.X. Vostokov (1781-1864), Vilgelm fon Gumboldt (1767-1835) va boshqalar. Qardosh tillardagi faktlarni bir-biriga sistemali ravishda qiyoslash, bir necha tillar uchun umumiy bo'lgan til elementlarini, so'z va uning shakllarini qayta tiklash (rekonstruksiya qilish)da qiyosiy-tarixiy metodning ahamiyati.

3-mavzu. Tipologik va chog'ishtirma metodlarning yaratilishi va ularning qo'llanish prinsiplari. Lingvistik tipologiyaning asosiy vazifalari. Tipologik metod haqida tushuncha. Tipologik metodning yaratilishi. Lingvistikada chog'ishtirma metod. Chog'ishtirma metodning universalligi. Ikki yoki undan ortiq tillarning strukturalizmi va tarkibiy elementlarining bir-biriga o'xshash va noo'xshash tomonlarini chog'ishtirma metod orqali o'rganish. Chog'ishtirishma metodning shakllanish bosqichlari va taraqqiyoti. Chog'ishtirma metod vakillari haqida ma'lumot. Chog'ishtirma metodning xorijiy tillarni o'rganishda samaradorligi. Ushbu metodning tarjima nazariyasi va amaliyotida qo'llanilishi.

4-mavzu. Ferdinand de Sossyur lingvistik nazariyasi va struktural metodlarning yaratilishi. Struktural metodlarning yuzaga kelishida Ferdinand de Sossyur g'oyalarining ahamiyati. Tilning ichki qurilishini, til sistemasini tashkil etgan elementlar orasidagi munosabatlarni, oppozitsiyalarini o'rganishda struktural metodning o'rni. Struktural oqimning paydo bo'lishi, tilni ilmiy o'rganishga xizmat qiladigan yangi struktural tahlil metodlarining vujudga kelishi. Praga strukturalizm maktabi (V.Matezius, Trnka, R.O. Yakobson, N.S. Trubetskoy va boshq.). Amerika strukturalizm maktabi (F.Bopp, E.Sepir, L.Blumfeld, Z.Xerris, N.Chomskiy va boshq.) Amerika strukturalizm maktabi negizida yaratilgan distributiv, bevosita ishtirokchilarga ajratish va transformatsion tahlil metodlari. Kopengagen strukturalizmi va glossematika nazariyasi (L.Yelmslev, V.Brendal, G.Uldall, X.Serensen, X.Pedersen va boshq.), London strukturalizm maktabi.

5-mavzu. Tilshunoslikda deskriptiv, bevosita tashkil etuvchilar va transformatsion metodlarning yaratilishi va qo'llanishi. Deskriptiv lingvistika. Deskriptiv metodning yaratilish tarixi. Deskriptiv grammatika. Tilshunoslikda transformatsiya tushunchasi. Transformatsion grammatika nazariyasi. Transformatsion tahlil metodining ta'rifi va tavsifi. Transformatsion tahlil metodining qo'llanilish bosqichlari. Bevosita ishtirokchilarga ajratish metodi til birliklari o'rtasidagi munosabatlarni, ularning tarkibiy qismlarini o'rganuvchi tahlil usuli sifatida. Bu metod vakillari haqida ma'lumot. Deskriptiv, bevosita tashkil etuvchilar va transformatsion metodlarning kamchiliklari.

6-mavzu. XX-XXI asrlar tilshunosligining asosiy yo'nalishlari va 4 zamonaviy tahlil metodlari. Fan taraqqiyoti jarayonida yangidan-yangi metodlarning yuzaga kelishi va ularning amaliyotda qo'llanilishi. Zamonaviy tilshunoslikning asosiy yo'nalishlari va zamonaviy tahlil metodlari: sinergetik va kognitiv konseptual tahlil metodlari. German Xaken sinergetik metodning asoschisi sifatida. Sinergetik metodning prinsiplari. Kognitiv tahlil prinsiplari: fanlararolik, antropotsentriklik, ko'psathlilik, struktur-funksional butunlik. Psixolingvistika, sotsiolingvistika, lingvomadaniyatshunoslik, pragmalolingvistika yo'nalishlaridagi tahlil metodlari.

7-mavzu. Til sathlari bo'yicha metodlarning qo'llanilishi. Til sathlari va lingvistik tahlil metodlari. Tilni fonologik darajada tahlil qilish metodlari: oppozitsion va distributiv metodlar. Tilni leksik semantik darajada tahlil qilish metodlari: komponent tahlil metodi,

semantik maydon metodi, leksik-semantik guruhlash metodi. Tilni morfem va soʻz yasash darajada tahlil qilish metodlari: morfem tahlil, soʻz yasalishi tahlili. Tilni morfologik darajada tahlil qilish metodlari. Tilni gap darajasida tahlil qilish metodlari. Uslubiy tahlil metodlari: V. Mateziusning gapni aktual boʻlaklarga ajratish nazariyasi.

8-mavzu. Matn tahlili metodlari. Matn tahlili birliklari. Matn tahlili metodlarining maqsadi. Matn tahlili metodlarining tasnifi. Intent-tahlil. Kontent-tahlil. Fonosemantik tahlil. Diskurs-tahlil. Narrativ tahlil. Matnni ekspert baholash. Grafematik tahlil. Morfologik tahlil. Sintaktik tahlil. Semantik tahlil.

9-mavzu. Tilshunoslikda eksperimental va statistik metodlarning oʻrni. Eksperiment tushunchasi. Eksperimentning olgʻa surilgan taxminlarning haqiqiyligini, maqsadga yoʻnaltirilganligini tekshirish yoki obyektiv dunyoning qonunlarini aniqlashdagi oʻrni. Eksperiment oʻtkazishdan oldin amalga oshiriladigan tadbirlar. Tajriba-sinov ishlarining qoʻyilishi va bosqichlari. Statistik tahlil nutqda elementlarning qoʻllanilishini koʻrsatish usuli sifatida. Tilshunoslikda statistik tahlil metodlarining maqomi. Lingvistik tahlilda statistik metodlarning qoʻllanilishi.

“Lingvistik tahlil metodlari” fanidan savollar

1. Notions of Research Methods and Methodology in Linguistics
2. The Importance of Linguistic Methods in Studying Language Development
3. Historical-Comparative Linguistics
4. R.Rusk, F.Bopp, J.Grimm, A.Vostokov and other founders of the historical-comparative method
5. Descriptive method. Descriptive Linguistics in the 20th Century
6. Contrastive Method in Linguistics
7. Linguistic Theory of F.de Saussure and the Origin of Structural Methods
8. Distributive and transformational methods
9. Methods of opposition, stylistic, component, immediate constituent analysis
10. Trends of Modern Linguistics and Modern Analytic Methods
11. Diachronic and synchronic analytical methods in linguistics
12. M.Koshgariy, Comparative linguistics
13. Origin of the historical-comparative method
14. Using scientific methods in modern linguistic schools
15. Linguistic analysis in structural schools
16. Historical linguistic schools
17. Modern linguistic schools
18. Linguistic methods in the period of antiquity
19. Naturalism and psychologism (psycholinguistics) in historical- comparative linguistics
20. Young grammarians' school.
21. Methods created in the school of Glossematics
22. Prague linguistic school.
23. Linguistic school of Humboldt
24. The Dynamics of methods of linguistic analysis
25. Conceptions and theories of W. Fon Humboldt and F. de Saussure
26. Conceptions and theories of F. Bopp, R. Jakobson, L. Bloomfield and N. Chomsky
27. American structuralism and descriptive linguistics
28. Copenhagen Structural School
29. London Structural School
30. Other methods of linguistic analysis

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Umarxo‘jayev M.E. Umumiy tilshunoslik. – Andijon, 2007.
2. Sodiqov A., Xolmurodov A. Umumiy tilshunoslik. – Toshkent, 2014.
3. Кондрашов Н.А. История лингвистических учений. – М., 2009.
4. Rasulov R. Umumiy tilshunoslik. – T., 2010.

Qo‘shimcha adabiyotlar

5. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 29 b.
6. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. “O‘zbekiston” NMIU, 2017.
7. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 485 b.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” gi PF-4947-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.
9. Mirziyov Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
10. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2017. – 46 b.
11. Попова З.Д., Стернин И.А. Общее языкознание. – М., 2007.
12. Шарафутдинова Н.С. Теория и история лингвистической науки. – М., 2006
13. Махкамova Г. Проектирование учебно-методических комплексов в магистратуре. – T., 2012.
14. Makhkamova G. Projecting educational-methodological complexes in MA departments. – T., 2018.
15. Мечковская Н.Б. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков. – М., 2009.

Internet saytlari

16. www.tdpil.uz
17. www.pedagog.uz
18. www.edu.uz
19. www.tdpu.INTRANET.ped

“MATN LINGVISTIKASI”

fanining mazmuni

Fanning maqsadi – magistrantlarda matn lingvistikasi metodologik prinsiplari, tamoyillari, bazaviy muammolari va asosiy tushunchalari bo‘yicha mutaxassislik profiliga mos ilmiy bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish va takomillashtirish, hamda matn lingvistikai sohasida ilmiy tadqiqot olib borish ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Fanning vazifasi – magistrantlarga muloqotning turli jabhalarida va holatlarida tildan uslubiy jihatdan adekvat foydalanish, matn lingvistikasi asosiy muammolari bo‘yicha tayanch ilmiy bilimlarni shakllantirish, hamda matn lingvistikasi sohasida ilmiy tadqiqot olib borishga o‘rgatish. Matn lingvistikasida foydalaniladigan an‘anaviy va zamonaviy tahlil metodlar vositasida matnda lisoniy va madaniy tuzilmalarning o‘zaro munosabatini, matnda turli xil bilimlar tuzilmalari va axborotning aks ettirilishi yo‘llarini o‘rganishga qaratilgan kognitiv metodlarni amalda qo‘llay olishni o‘rgatish, hamda badiiy matn asosida yotgan konseptual ahamiyatga ega axborotni, muallif intensiyalarini (maqsad) tadqiqot asosida ochib berish.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan **talablar** qo'yiladi. Magistrant:

□ matn lingvistikasi fanining nazariy va amaliy yutuqlari; undagi turli nazariy qarashlar va yetakchi konsepsiyalar; tadqiqotlarda ilmiylik va manbalarga asoslanib fikr yuritish talablari; matn lingvistikasining metodologik prinsiplar va tamoyillar, matn nazariyasiga turli yondashuvlarni to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi;

□ o'rganilayotgan fanlarning terminologik apparati, qonuniyatlari va asosiy tushunchalarini; matn lingvistikasining asosiy yo'nalishlari va ularning xususiyatlarini; matn kategoriyalari: informativlik, modallik kategoriyalari, matn yaxlitligi va tugallanganligi kategoriyalari, matnda o'rin-payt kategoriyalarini; matn turlari va ularning xususiyatlarini; badiiy matn va uning asosiy kategoriyalari bilishi va ulardan foydalana olishi;

□ matnni tahlil qilish metodlarini (lingvistik sharhlash, superlinear tahlil metodi, semantik, stilistik, konseptual tahlil, inferensiya metodi, matn tahlilining statistik metodlari) bilish va ularni matn tahlili jarayonida qo'llash; matnni nazariy-pragmatik, lingvokulturologik, stilistik jihatlarini tahlil qilish; egallagan bilimlarni o'z ilmiy tadqiqot amaliyotida qo'llash ko'nikmalari ega bo'lishi kerak.

1-mavzu. Matn lingvistikasi faniga kirish Matn lingvistikasi to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Fanning shakllanishi va rivojlanish tarixi. Matn lingvistikasining boshqa fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Matn tushunchasi. Matnning asosiy xususiyatlari. Matnga turli yondashuvlar va matn lingvistikasining yetakchi konsepsiyalari. Matnning umumiy nazariyasi.

2-mavzu. Matn lingvistikasining turli yo'nalishlari Matnning umumiy nazariyasi yo'nalishi. Matn grammatikasi va uning tadqiqot obyektlari va vazifalari. Matn semantikasi va uning tadqiqot muammolari. Matn stilistikasi. Matn stilistikasining asosiy muammolari. Kognitiv uslub. Stilistik vositalarning konseptual ahamiyati. Kompozitsion struktura. Muallifning idiositili tushunchasi.

3-mavzu. Matn tipologiyasi Matn tipologiyasiga turli yondashuvlar. Matn tipologiyasining kriteriyalari. Matnga funksional-stilistik yondashuv. Matn turlari va janrlari. Matn geterogenligi.

4-mavzu. Matn va uning asosiy kategoriyalari Matn kategoriyalari hakida tushuncha. Matn kategoriyalarining klassifikatsiyasi. Matn kategoriyalari: modallik kategoriyalari, matn yaxlitligi va tugallanganligi kategoriyalari, matnda o'rin-payt kategoriyalarini. Informativlik kategoriyasi va uning turlari.

5-mavzu. Badiiy matn va uning asosiy kategoriyalari Emotivlik kategoriyasi va uning matnda ifodalanish yo'llari. Obrazlilik kategoriyasi va uning matnda ifodalanish yo'llari. Implitsitlik kategoriyasi va uning matnda ifodalanish yo'llari. Intertekstuallik kategoriyasi va uning matnda ifodalanish yo'llari. Pretsedent matn tushunchasi. Intertekst tushunchasi. Intertekstuallikni matnda ifodalovchi til birliklari va stilistik vositalar: allyuziya, antonomaziya, sitata, epigraf. Allyuziya turlari.

6-mavzu. Matn lingvistikasi va kommunikativ tilshunoslik Matnning kommunikativ mohiyati. Adresat va adresant faktorlari. Matn muloqotning asosiy va eng murakkab birligi sifatida. Kommunikativ maqsad va intensiyalari. Matnni qabul qilish va interpretatsiyasi. Diskurs tushunchasi. Tekstual kommunikatsiyasi nigohida G.Graysning kommunikativ qonunlari.

7-mavzu. Matn lingvistikasi lingvopragmatik jihatlari Matn pragmatikasi. Matnga pragmatik yondashuv. Pragmatik intensiya tushunchasi. Pragmatik intensiya turlari. Badiiy matnda pragmatik vazifalar turlari: "diqqatni jalb etish" vazifasi, "qiziqishni uyg'atish" vazifasi, "emotsional ta'sir ko'rsatish" vazifasi, "bilimlar tuzilmasini aktuallashtirish" vazifasi, "konseptual dunyoqarashni aks ettirish" vazifasi. Matn ta'sir va tushunishning pragmatik effektivligi.

8-mavzu. Matn lingvistikasining kognitiv aspekti Tayanch tushunchalar: bilimlar tuzilmalari, konseptualizatsiya, konseptual tizimlar, kognitiv model, kategoriyalashtirish, freym, konsept, konseptual va lisoniy dunyo tasviri tushunchalari. Matnda axborotni taqsimlash kognitiv prinsiplari. “Axborotni ilgari surish” kognitiv prinsipi va uning turlari. Matnning konseptual ahamiyati.

9-mavzu. Matn lingvistikasining lingvomadaniy aspekti Lingvokulturema, madaniy konsept, madaniy konnotatsiya, madaniy semalar, milliy dunyo tasviri tushunchalari. Madaniy konsept tushunchasi va uning badiiy matndagi konseptual ahamiyati. Sarlavhaning matnning konseptual dunyo tasvirini namoyon etishdagi ahamiyati. Madaniy konseptlarning matnda verballashuvi.

10-mavzu. Matn tahlili metodlari Lingvistik sharxlash (kontekstual ma’nolar tahlili, denotativ va konnotativ ma’nolar birikishi tahlili, matn birliklarini, ularning lug‘atdagi ma’nolari bilan solishtirish). Superlinear tahlil metodi (matnda implitsit ma’lumot signallarini aniqlash). Stilistik eksperiment metodi (sinonimlar tanlash, matnni toraytirish va kengaytirish, perifrast, gapda kompressiyadan foydalanish, matnda aranjirovkaning turli ko‘rinishlari). Konseptual tahlil (odam kognitsiyasining yuzaki til tuzilmalari bilan aloqasini o‘rganishni nazarda tutadi). Inferensiya metodi (semantik konseptualizatsiya jarayonida xulosaviy ma’nolarni olish). Matn tahlilining statistik metodlari. Matnda freym tahlili. Matnda kross-madaniy tahlil.

“Matn lingvistikasi” fanidan savollar

1. Introduction to Text Linguistics
2. History of the Development of Text Linguistics
3. Different Approaches to Text
4. Different Trends of Text Linguistics
5. Text Grammar
6. Text Semantics
7. Stylistics of Text
8. Text Typology: Criteria of Typology of Text
9. Types and Genres of Text
10. Text and its Main Categories
11. Category of Informativity
12. Main Categories of Fiction
13. Text Linguistics and Communication Theory
14. The Notion of Discourse.
15. G.Grice’s Maxims of Communication
16. Linguopragmatic Properties of Text
17. Cognitive Aspects of Text Linguistics
18. Linguocultural Aspect of Text Linguistics
19. Methods of Textual Analysis
20. Main notions of Text Linguistics
21. Communicative linguistics and Text Linguistics
22. Text Linguistics and Pragmatics
23. Types of Pragmatic intention in Text
24. Text Linguistics and Cognitive Linguistics
25. Principles of Distributing Information in Text
26. Text Linguistics and Linguoculturology
27. Problems of text typology
28. Informativity and modality of text
29. Division of text, composite parts of text
30. Peculiarities of fiction

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Ashurova D.U., Galieva M.R. Text Linguistics. – Tashkent: Turon-Iqbol, 2016
2. Ashurova D.U., Galieva M.R. Stylistics of Literary Text. – Tashkent: Turon- Iqbol, 2016
3. Gee J.P. An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method. London – New- York: Routledge, 2011

QO‘SHIMCHA ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 29 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 47 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 485 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” gi PF-4947-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
5. Mirziyov Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11
6. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: O‘zbekiston, 2017. – 46 b.

Ingliz tili

1. Каменская О.П. Текст и коммуникация. – М., 1990
2. Филиппов К.А. Лингвистика текста. Курс лекций. – Петербург, 2003
3. Чернявская В.Е. Лингвистика текста: поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. – М.: ЛИБРОКОМ, 2009
4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1982
5. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – М.: Просвещение, 1988.
6. Долинин К.А. Интерпретация текста. –М.: Просвещение, 1985.
7. Карасик В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. –М.: Гнозис, 2004
8. Москальская О.И. Грамматика текста. –М.: Наука. Высшая школа, 1981
9. Тураева З.Я. Лингвистика текста. – М.: Просвещение, 1986

Internet saytlari

1. www.ac/semiotic/lkf_met.html
2. www.edumarket.ru
3. <http://www.beaugrande.com/IntroFive.htm>
4. <http://www.durov.com/study/1126965784-307.html>
5. <http://www.daf.uni-mainz.de/Bibliographien/bibtext.htm>
6. <http://lexikon.freenet.de/Literaturdidaktik>
7. <http://pups.paris-sorbonne.fr>
8. [http://www. Librairieharmattan.com](http://www.Librairieharmattan.com)
9. www.semantica-y-lexicologiyia-de-la-lengua-espanola
10. [www.catalunyaonline. com](http://www.catalunyaonline.com)
11. www.ziyonet.uz
12. www.edu.uz
13. <https://cvc.cervantes.es/>

“CHOG‘ISHTIRMA TILSHUNOSLIK”

fanining mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarga chog‘ishtirma tilshunoslikning zamonaviy yo‘nalishlari va fanning fundamental masalalari bo‘yicha nazariy bilim berish, ularni jahon va O‘zbekiston tilshunos olimlarining chog‘ishtirma tilshunoslik sohasida yaratgan va ma‘lum darajada muhim ahamiyatga molik nazariy ishlari bilan tanishtirish hamda shu sohada mustaqil ilmiy-tadqiqot ish olib borish ko‘nikmalarini rivojlantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – chog‘ishtirma tilshunoslik fanining ilmiy apparati, uning asosiy yo‘nalishlari va dolzarb muammolari bilan tanishtirish; fan muammolari buyicha ilmiy-tadqiqot ishlari olib borish uchun zamonaviy metodlarni o‘rgatish; tillarni qiyoslash sohasidagi nazariy bilimlarini chukurlashtirish va qiyoslanayotgan tillar tuzilmalaridagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlash; turli konsepsiyalarni tanqidiy baholash va ularni qiyoslanayotgan tillarning materiali asosida tahlil qilishga o‘rgatishdir.

1-mavzu. Chog‘ishtirma tilshunoslik faniga kirish

Tilshunoslik fanining bir tarmog‘i bo‘lmish chog‘ishtirma tilshunoslik fanining asosiy mazmuni. Fanning o‘qitishning maqsad va vazifalari, uning predmeti va ob‘ekti. Chog‘ishtirma tilshunoslikning dolzarb masalalari to‘g‘risida umumiy ma‘lumotlar. Chog‘ishtirma tilshunoslik fanining zamonaviy yo‘nalishlari.

2-mavzu. Chog‘ishtirma tilshunoslik fanining asosiy tushunchalari

Chog‘ishtirma tilshunoslikda ishlatiluvchi asosiy atamalar talqini: lingvistik – nolingvistik tipologiya, qiyoslash turlari: ichki – tashqi, substansional – nosubstansional; “shakldan-ma’noga” va “ma’nodan-shaklga” tamoyilining ishlatilishi, tilda tip tushunchasi, metatil tushunchasi va uning tillarni Chog‘ishtirma o‘rganishdagi roli, til universalialari va ularning qiyoslanayotgan tillarda namoyon bo‘lishi, izomorfizm va allomorfizm tushunchalari, qiyoslashda sinxron va diaxron yondashuv va h.k.

3-mavzu. Turli til sistemalarini Chog‘ishtirma o‘rganishning zamonaviy metodlari va metodologiyasi

Qiyosiy-tarixiy metodning paydo bo‘lishi. F.Bopp, R.K. Rask, A.fon SHlegel, V.fon SHlegel, YA.Grimm kabi olimlarning ushbu metod shakllanishiga qo‘shgan hissasi. 3 Chog‘ishtirma metod Chog‘ishtirma tilshunoslik fanining asosiy qo‘llaniladigan metodi sifatida. An‘anaviy metodlarning Chog‘ishtirma tilshunoslik fanida foydalanilishi: komponent tahlil, transformatsion tahlil, lingvostatistik tahlil kabilar. Lingvomadaniyatshunoslik sohasida qo‘llaniladigan metodlar: dominant tahlil, diskurs tahlil, klaster tahlili, konseptual tahlil.

4-mavzu. Tipologik tadqiqotlar tarixi

T. A. Amirova va B. A. Olxovikov hamda G. S. Klichkovlar tomonidan ishlab chiqilgan tilshunoslik tarixi rivojlanishidagi asosiy bosqichlar. Chog‘ishtirma tilshunoslikning fan sifatida shakllanishi va rivojlanishi haqida D.J. Buranov taklif qilgan klassifikatsiya: - Lingvistikaga oid ishlarning ilk marta paydo bo‘lishi; - A.Arno va K.Lanslo tomonidan yaratilgan “Por-royal grammatikasi”, M.Qoshg‘oriyning “Devonu lug‘atit-turk” asari, A.Navoiyning “Muhokamatul lug‘atayn” asari; - CHog‘ishtirma-tarixiy tilshunoslikning fan sifatida shakllanishi.

5-mavzu. Chog‘ishtirma tilshunoslikda kategoriyalash muammolari

Ifoda planidagi til tizimi o‘lchov birliklarining tillararo adekvatligi va adekvat emasligi, ularning yaruslararo sinonimligi, ularning taskonomik masalalari. Tilning boshqa sathlarini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari. Tilning leksik sathini tadqiq etishda kategoriyalash muammolari. Leksikani tizim sifatida qaralishi va tipologik yondashish imkoniyatlari

6-mavzu. Grammatik va tipologik kategoriyalar

Chog`ishtirma tilshunoslikda kategoriyalash muammolari. Grammatik kategoriya haqida ta'limot. Grammatik va mantiqiy kategoriyalar o'rtasidagi mutanosiblik. Tushuncha kategoriyalari. Funktsional-semantik kategoriyalar. Grammatik-leksik maydon. Tipologik kategoriyalar. Tipologik ma'no va tipologik forma. Tipologik kategoriyaning tillararo, yaruslararo va so'z turkumlariaro xususiyatlari. Tipologik kategoriyalarning ifodalanishdagi mazmun va ifoda planlari birliklarining tillararo aloqasi.

7-mavzu. Turli tillarning barcha sathlarida chog`ishtirma tadqiqot muammolari

Lingvistik, lingvodidaktik va tarjima maqsadlarda turli qardosh va qardosh bo'lmagan tillarning barcha sathlarida (fonetika va fonologiya, morfologiya va sintaksis, leksika va frazeologiya) chog`ishtirma tadqiqot muammolari. Interferensiya muammolari.

8-mavzu. Lingvistikaning zamonaviy yo'nalishlarida qiyosiy-tipologik tadqiqotlar

a) Madaniyatlararo muloqot: Madaniyatlararo aloqaning lingvistik asoslari; til va madaniyatlararo kommunikatsiya; qardosh va qardosh bo'lmagan tillarning milliy – madaniy xususiyatlarini aniqlash muammolari; biologik va ijtimoiy jins tushunchalarining farqlanishi; ayol va erkak nutqiy xulqiga oid xususiyatlarni o'rganish; qiyoslanayotgan tillar milliy-madaniy xususiyatlarining barcha til sathlarida namoyon bo'lishi.

b) Gender lingvistikasi: Qiyoslanayotgan tillarda grammatik rod kategoriyasi muammosi; “ayol” 4 jinsini “erkak” jinsi bilan taqqoslashdagi ijtimoiy, madaniy va psixologik aspektlar; gender tushunchasini etnomadaniy an'ana va tilning milliy o'ziga xosligi nuqtai nazaridan o'rganish va taqqoslash; gender faktorlarining madaniyatlararo kommunikatsiya jarayoniga ta'siri.

“Chog`ishtirma tilshunoslik” fanidan savollar

1. Introduction to contrastive linguistics
2. The object and methods of study of contrastive linguistics
3. Practical aims of contrastive linguistics
4. Key terms of contrastive linguistics
5. Linguistic universals
6. Translation equivalence
7. The issue of interference
8. Positive and negative transfer (interference)
9. Language contact and contact linguistics
10. Methods of contrastive linguistics
11. Distributional analysis and immediate constituent analysis
12. The history and development of historical-comparative method
13. Trends of historical-comparative linguistics by Amirova and Olkhovikov
14. Classification of historical-comparative linguistics by Georgiev
15. Buranov's classification of comparative typology
16. Interdisciplinary properties of the contrastive linguistics
17. History of typological investigations
18. Problems of categorization in comparative linguistics
19. Grammatical and typological categories
20. Issues of the contrastive research in all levels of different languages
21. Linguaculturology in contrastive studies
22. Gender linguistics in contrastive studies
23. General information on contrastive linguistics
24. Main stages and factors of the development of contrastive linguistics
25. Typological categories
26. Contemporary methods and methodology of comparative study of different systems of languages

27. Issues of comparative-typological study of the sound system of language
28. Issues of comparative-typological study of the morphological system of language
29. Issues of comparative-typological study of the syntactical system of language
30. Issues of comparative-typological study of the phraseological and lexical system of

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Yusupov U.K. Contrastive Linguistics of English and Uzbek Languages. – Tashkent 2013.
2. Зеленецкий А.Л. Сравнительная типология основных европейских языков. Москва. Academia. 2004.
3. Стернин И.А. Контрастивная лингвистика. Проблемы теории и методики исследования. Москва, 2006
4. Бурунов Ж. Сравнительная типология английского и тюркских языков. М.: Высшая школа, 1983
5. Расулова М.И. Основы лексической категоризации в лингвистике. Т. Fan, 2005

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 29 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 47 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 485 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11
6. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi –T.: O‘zbekiston, 2017. – 46 b.
7. Авазбаев Н.А. Структура слога в языках различных типов. Ташкент, «Фан», 1986.
8. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков. М., Просвещение, 1989.
9. Васильева Н.М. Пицкова Л.П. Теоретическая грамматика французского языка. М., 1991.
10. Вежица А. Семантические универсалии и описание языков. М., 1999.
11. Городецкий Б.Ю. К проблеме семантической типологии. М., 1989.
12. Гулыга Е.В., Шендельс Е.И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. М.: Просвещение, 1969
13. Журина М.И. Лингвистическая типология. // Общее языкознание. Внутренняя структура языка. М.: Наука, 1972.
14. Канцельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление. Л.: Наука, 1972.
15. Климов Г.А. Основы лингвистической компаративистики. М.: Наука, 1990.
16. Маслова В.А. Современные направления в лингвистике. М., Издательский центр “Академия”, 2008.
17. Принципы типологического анализа языков различного строя. М.Наука, 1972

Internet saytlari

18. www.gov.uz– O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.
19. www.lex.uz– O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
20. <http://www.bne>.
21. <http://www.ben.es/castella/elome.htm>.
22. www.macmillanenglish.com/readers
23. www.lexikon.freenet.de/Literaturdidaktik
24. www.francophonnie.hacherre-livre.com
25. www.portail.lettres.net
26. <http://www.rae.es>.

«ILMIY VA KASBIY FAOLIYATGA YO‘NALTIRILGAN CHET TILI» fanining mazmuni

Fanning maqsadi - C1+ darajasida (CEFR) chet tili kompetensiyasini egallash, magistrantlarning ilmiy-tadqiqot va kasbiy malakalari, hamda mustaqil ishlash malaka va ko‘nikmalarni rivojlantirish va takomillashtirish.

Fanning asosiy vazifasi – talabalarning kasbiy, ijtimoiy kundalik muloqot jarayonida til birliklarining qo‘llanilish xususiyatlari va meyorlari bo‘yicha bilimlarini takomillashtirish va chuqurlashtirishdan iborat.

Fan bo‘yicha talabalarning bilim, ko‘nikma va malakalariga qo‘yidagi **talablar** qo‘yiladi.

tilni madaniyat bilan o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganish, nutq modullari (tinglab tushunish, gapirish, o‘qish, yozuv), tili o‘rganilayotgan xalqning axloqiy meyorlarini; ilmiy va sohaga oid konferensiya, davra suhbatlari, munozara (jonli yoki vositali) larda muloqotni boshlash, olib borish va yakunlay bilish to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lishi;

turli janrdagi ilmiy matnlarning strukturasini, mazmunini tahlil qilish; ilmiy soha va madaniyatlararo muloqotning barcha jabhalarida til sohiblariga adekvat ravishda turli janr va uslubdagi matnlarni tushunish, tahlil etish va tuzish; og‘zaki va yozma matnlarni tushunish va tuzish strategiyalarini, hamda kasbiy faoliyatda muloqotning perseptiv, interaktiv va informatsion taktikalarini egallash; bibliografik havolalarni, iqtiboslarni to‘g‘ri rasmiylashtira olishni bilishi va ulardan foydalana olishi;

respublika, o‘quv yurtlararo ilmiy anjuman va seminarlarda so‘zga chiqish maqsadida notiqlik san’ati; ilmiy tadqiqot ishini yozish; ilmiy axborotni izlab topib, interpretatsiya qila bilish; saralangan axborotni matnlarda umumlashtirish, kengaytirish va toraytirish; tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini takomillashtirish; lisoniy vositalarni tahlil qilish, qiyoslash, sintez va baholash maqsadida refleksiv ko‘nikmalarni; chet tilini amaliyotda, ilmiy tadqiqot va loyihalashtirish faoliyatda qo‘llash bilan bog‘liq bo‘lgan kasbiy ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi nutqiy mavzular tavsiya etiladi:

Hozirgi zamon dunyo muammolari: giyohvandlik, terrorizm, jinoyat va jazo, ekologiya, etnik nizolar, bedavo kasalliklar.

Ilmiy-texnik progress va uning bashariyatga bo‘lgan ta’siri: bioinjeneriya, nanotexnologiya, zamonaviy axborot vositalari, ilg‘or texnologiyalar (kompyuter, internet, ayped), arof-muhitning ifloslanishi, ishsizlik.

Madaniyatlararo ziddiyatlar: diniy aqidaparastlik, ayollarning jamiyatdagi o‘rni, jinslararo muammolar, avlodlar ziddiyati, teng huquqlilik.

Zamonaviy qadriyatlar: vatanparvarlik, madaniyat va ma’naviyat, diniy, milliy tolerantlik.

Madaniyatlararo muloqot: madaniyatlararo muloqotni chuqurroq tushunib yetish; o‘zga millat vakillariga nisbatan hurmat va tolerantlik; o‘zga madaniyat va turli vaziyatlarga moslashish, turli millat vakillaridan iborat bo‘lgan darslarda o‘qituvchini o‘zini tutishi va

muloqot qilishi; madaniyatlararo muloqotda til birliklarning stilistik buyoqdorligiga e'tibor berish.

Sog'liqni saqlash tizimi: sog'lom turmush tarzi, sog'liqni saqlash organlari, tibbiyotning Sharq va G'arbda rivojlanishi, Ibn Sino - tibbiyot asoschisi, an'anaviy va noan'aviy tibbiyot turlari.

O'zbekiston va tili o'rganilayotgan mamlakatlarning zamonaviy ta'lim tizimi: o'quv muassasalarining turlari, ta'lim bosqichlari, ta'lim modellari, magistraturada ta'lim, chet elda ta'lim olish, ta'lim shakllari, infomatsion texnologiyalarni ta'limda qo'llash.

O'zbekistonda turizm masalalari: turizm rivojlanishi, turizm sohasidagi o'zgarishlar, turizmning iqtisodiy va ijtimoiy jihati, g'arbiy va sharqiy mamlakatlardagi turizm servisining o'xshashliklari va farqlari.

Yetakchilik va rahbarlik: yetakchi va rahbar shaxsiy fazilatlar, rahbar turlari, rahbar hулq-atvori, rahbarlik turlari: avtoritar, demokratik, liberal, rahbarning hodimlarni motivatsiyalashdagi roli.

Kasbiy o'sish: dars jarayonida o'qituvchi va o'quvchi nutqi, dars jarayonidagi muammolar bilan shug'ullanish, dars jarayonidagi xilma-xillik va ularning yechimi, tarjimon etikasi, muharrirlik faoliyati va etikasi, rahbar faoliyati va etikasi, o'qituvchi, rahbar, tarjimon va muharrir shaxsiy xislatlar va xulq-atvor; o'qituvchi-o'quvchi munosabatlari.

Magistrantning ilmiy-tadqiqot amaliyoti: notiqlik san'ati, ilmiy maqola, ilmiy ma'ruza, prezentatsiya, ilmiy konferensiya va simpozium, taqriz, mening dissertatsiyam, mini-himoya, ilmiy loyihalar, muallif huquqi va patent.

"Ilmiy va kasbiy faoliyatga yo'naltirilgan chet tili" fanidan savollar

1. Global issues: Drug addiction.
2. Crime and punishment: Terrorism.
3. Ecology.
4. Ethnic conflicts.
5. Progress in science technology and its impact of humanity.
6. Bio-engineering
7. Modern information technology.
8. High-tech.
9. Ecological issues
10. Unemployment
11. Cross cultural awareness.
12. The role of women in society.
13. Gender gap.
14. Modern values.
15. Tolerance and respect for foreigners
16. Health. Healthy lifestyle
17. Social equality in leadership
18. Roots of leadership. Women leaders
19. Critique writing: Introduction to critique writing
20. Main principles of critique writing
21. Review writing: types, aims
22. Literature review
23. Crime and punishment
24. Juvenile delinquency: causes and affects
25. Mock trial (rules, structures)
26. Honor crime: Formal and informal words
27. The role of fingerprints criminology
28. Abstract writing: articles, research
29. Article writing: openings/introductions, conclusions of the article

30. Debate: aims, structures, roles of the participants

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Bakieva G.H., Iriskulov M.T., Isamuhammedova N.N., Kim O.G. English for Professional Development. Олий таълим муассасалари магистратура бўлими талабалари учун чет тили (инглиз тили) фанидан дарслик. - Tashkent, 2011.
2. Kirkpatrick B., Mok R. Read and Understand. Japan, 2008.
3. Valsa Koshu. Action research for improving practice. – Paul Chapman Publishing. 2005
4. Evans V. Successful writing. Berkshire. 2005.
5. Bailey S. Academic Writing. A handbook for international students. London – New York: Routledge, 2006

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 29 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
5. Mirziyov Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollari bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11
6. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: O'zbekiston, 2017. – 46 b.

Инглиз тили

1. Sanabria K. Academic Listening Encounters: Life in Society. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004
2. Blass L., Pike-Baky M. A Content-based Writing Book. -McGraw-Hill, 1996.
3. Jordan R.R. Academic Writing Course. Study skills in English. – Edinburgh: Pearson Education Limited, 1999
4. Anderson T., Forresrer K. Reading, then Writing (From Source to Essay). – New York, McGraw-Hill, Inc., 1997

Internet saytlari

1. <http://www.learnenglish.org.uk/>
2. www.educationuk.org
3. <http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/>
4. <http://www.better-english.com/exerciselist.html>
5. <http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/business/index.shtml>
5. <http://www.englishclub.com/index.htm>
6. <http://www.bbc.co.uk/schools/teachers>
7. <http://education.leeds.ac.uk/edu-mwe/eltwww.htm>
8. www.teachertrainingvideos.com
9. www.francophonnie.hacherre-livre.com

10. www.portail.lettres.net
11. www.ziyonet.uz
12. www.edu.uz

BAHOLASH MEZONI

I. 70230101 – Lingvistika (ingliz tili) ta’lim yo‘nalishi uchun mutaxassislik va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi yozma ish shaklida o‘tkazish tartibi va baholash mezonlari

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlari bo‘yicha o‘tkaziladigan Davlat attestatsiyasi ko‘p variantli yozma ish shaklida o‘tkazilsa har bir variant beshtadan savoldan iborat bo‘ladi.

Yozma ish variantining birinchi savoli “Zamonaviy lingvistika” fanidan, yozma ish variantining ikkinchi savoli “Lingvistik tahlil metodlari” fanidan, yozma ish variantlarining uchinchi savoli “Matn lingvistikasi” fanidan, yozma ish variantining to‘rtinchi savoli “Chog‘ishtirma tilshunoslik” fanidan, yozma ish variantlarining beshinchi savoli “Ilmiy va kasbiy faoliyatga yo‘naltirilgan chet tili” fanidan bo‘lib, barcha savollarga 20 balli tizim asosida baholanadi.

Yozma ishni o‘tkazish uchun uch (akademik) soat vaqt beriladi.

Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:

- berilgan savolga to‘g‘ri va to‘liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to‘g‘ri va izchil yoritilsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **17,2 - 20 ball** oralig‘ida baholanadi;
- berilgan savolga to‘g‘ri javob yozilsa, savolning mazmuni to‘liq yoritilgan bo‘lsa, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **14,1 – 17,1 ball** oralig‘ida baholanadi;
- berilgan savolga og‘zaki javob noto‘g‘ri yoki yuzaki yozilgan bo‘lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to‘liq yoritilmagan bo‘lsa, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **12-14 ball** oralig‘ida baholanadi;
- berilgan savolga javob noto‘g‘ri yoki yuzaki javob berilsa, qo‘yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o‘zlashtirish ko‘rsatkichi **0 - 11,9 ball** oralig‘ida baholanadi. **(17,2-20 ball - a‘lo, 14,1-17,1 ball - yaxshi, 12-14 ball - qoniqarli, 0-11,9 ball - qoniqarsiz).**

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlari bo‘yicha o‘tkaziladigan Davlat attestatsiyasi “Zamonaviy lingvistika”, “Lingvistik tahlil metodlari”, “Matn lingvistikasi”, “Qiyosiy tilshunoslik” va “Ilmiy va kasbiy faoliyatga yo‘naltirilgan chet tili” fanlaridan ko‘p variantli test sinovi shaklida o‘tkazilsa xar bir variant 100 ta yoki 50 ta test savollaridan iborat bo‘ladi. Test sinovini baxolash 5 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

Baholash usullari	Test topshiriqlari, yozma ish, tahlil uchun misollar, taqdimotlar
Baholash mezonlari	5 (a‘lo) – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtira olish; – fanga oid ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – o‘rganilayotgan jarayonga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to‘la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to‘g‘ri va xolisona baho berish; – o‘rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. 4 (yaxshi) – o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish;

	– tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. 3 (qoniqarli) – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. – qaror qabul qilish haqida umumiy bilimga ega bo'lish 2 (qoniqarsiz) – o'tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; o'tilayotgan fan qonuniyatlarini o'zlashtirishmaslikni bilmaslik
--	---

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi bo'yicha umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichi 2 dan 5 balgacha baholanadi (5 baho – a'lo, 4 baho – yaxshi, 3 baho – qoniqarli, 2 baho – qoniqarsiz) yoki baholash 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkaziladi.

Daraja	5 ballik tizim (baho)	O'zlash-tirish foizda	An'anaviyda	Baholash mezonlari
O'quv boshqarma uchun		Professor-o'qituvchi uchun		
A+	4,51-5,0	91 - 100	A'lo	Talaba materialni mustaqil ravishda tez o'zlashtiradi: xatolarga yo'l qo'ymaydi; mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi; savollarga to'liq va aniq javob beradi.
A	4,3-4,5	86-90		talaba materiallarni mustaqil ravishda o'zlashtiradi: xatolarga yo'l qo'ymaydi; savollarga to'liq va aniq javob beradi.
B+	4,05-4,29	81-85	Yaxshi	talaba materiallarni yaxshi o'zlashtirgan, uni mantiqiy ifoda eta oladi; mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi; savollarga to'liq va aniq javob beradi, biroq uncha jiddiy bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yadi.
B	3,51 - 4,04	71-80		talaba materiallarni yaxshi o'zlashtirgan, savollarga to'liq va aniq javob beradi, biroq uncha jiddiy bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yadi.
S+	3,3 - 3,5	66-70	Qoniqarli	asosiy materiallarni biladi, biroq aniq ifoda etishga qiynaladi; savollarga javob berishda aniqlik va to'liqlik yetishmaydi; materiallarni taqdim etishda ayrim xatoliklarga yo'l qo'yadi; kommunikatsiya jarayonida qiyinchilik sezadi.
S	3,0 - 3,29	60-65		asosiy materiallarni biladi, biroq aniq ifoda etishga qiynaladi; savollarga javob berishda aniqlik va to'liqlik yetishmaydi; materiallarnn taqdim etishda ayrim xatoliklarga yo'l qo'yadi;
F	3,0 dan kam	59 dan past	Qoniqarsiz	materiallarni o'zlashtirmagan; savollarga javob bera olmaydi; mashg'ulotlarda ishtirok etmaydi

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo'yilgan bahodan norozi bo'lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi ballari e'lon qilingan kundan e'tiboran uch kun muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o'rtasida baholash ballari bo'yicha yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.

